

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Гургана Йорданова Георгиева
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
за дисертационния труд на Анелия Андреева Стоянова
на тема „Виена, Мадрид и хабсбургско-османските отношения, 1555-1606 г.“
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
Област на висше образование: 2. *Хуманитарни науки*, Професионално направление: 2.2
История и археология, Научна специалност: *Нова балканска история – Свещената
Римска империя на германската нация и балканите през XVI-XVII век*

Дисертационният труд „Виена, Мадрид и хабсбургско-османските отношения, 1555-1606 г.“ представлява текст от 311 страници, който включва увод, три глави, заключение, библиография и приложения.

Уводът изчерпателно представя отделните части на дисертацията, методологията на изследването, целите и задачите му. Направен е обстоен преглед на изворовата база, както и на историографията по различните теми, засегнати в дисертацията. Открити са общите изследвания за периода, както и тези, разглеждащи хабсбургско-османските и вътрешнодинастическите отношения през втората половина на XVI век. Доброто формулиране на целта и задачите показва задълбоченото познаване на проблематиката, постигнато от Анелия Стоянова в хода на нейната работа по дисертацията.

Съдържанието е разпределено в три глави, които са обособени на тематичен принцип и следват различните аспекти от хабсбургско-османските отношения. В ПЪРВА ГЛАВА докторантката прави оценка на политиката на Хабсбургската и Османската династия, което позволява да очертае конфликтните точки, където по-късно ще се развият проблемите между разглежданите държави. Анелия Стоянова демонстрира ясен поглед и преценка на общата картина, което показва доброто познаване на материята. На базата на очертаните връзки и зависимости между двата двора се извеждат изградените мрежи от лоялни кръгове, които ще повлияят директно на вземането на политически решения. Обърнато е внимание на обмена на професионални кадри между испанския и австрийския двор, както и върху планирането и реализирането на династически бракове, които са основен инструмент за постигане на политически цели. Не е пропуснато мястото на религията като основен маркер и задължително изискване към лоялните дипломатически служители на испанските Хабсбурги. Изяснен е механизмът на изграждане на мултинационална аристокрация в австрийския двор.

ВТОРА ГЛАВА представя развитието на европейската дипломация – поява на постоянните представителства в Европа, заменили краткосрочните мисии. Проследяват

се особеностите в отделните държави, очертава се профилът на дипломатите през XVI век. Водеща цел за европейските дипломации става осигуряването на постоянен поток от информация, която да помогне на владетелите при вземането на решения. Изяснява се начинът на изграждане на мрежи от информатори. Подчертават се задължителните качества, изисквани от кандидатите – благороднически произход, познаването на различни езици, лоялност към суверена, и др. Ясно се очертава разликата в селектираните критерии – за испанските пратеници принадлежността към католицизма се очертава като едно от основните качества, които трябва да притежават. Детайлно е проследено сътрудничеството между двата клона на Хабсбургската династия в процеса на мирни преговори с Османската империя. Демонстрирано е както наличието на лоялност, така и разминаването в политическите им интереси през различни периоди. По този начин Анелия Стоянова успява да открие и обясни непоследователността в действията на владетелите. Докторантката заключава, че промяна в отношенията е свързана със самостоятелното развитие на династическите линии и излизането на преден план на държавните интереси пред роднинската лоялност. Тази динамика, проследена от Анелия Стоянова, обяснява еволюцията в позициите на австрийските Хабсбурги от активна подкрепа към пасивно наблюдение на международната ситуация.

ТРЕТА ГЛАВА разглежда в детайли начинът на действие на разузнавателните мрежи, установени от дипломатическите представители. Докторантката обръща внимание на ролята на драгомани в диалога между представителите на европейските сили и османския двор. Определяни като „невидими фигури“, те имат ключова роля в дипломатическите отношения между държавите. Подчертани са дълбоките културни различия в менталността, религията, политиката. Удачно е приложен подходът на case study – историите на трима драгомани, играли ключова роля в информаторските мрежи на австрийските и испанските Хабсбурги. Те илюстрират ролята на посредниците, чрез които на практика се води диалогът между властовите центрове. Коментирани са бюджетът на агентите и информаторите. Анализът на финансовите детайли показва несъответствието между ограничените бюджети на властта и постоянния стремеж на агентите и преводачите към по-високи възнаграждения. Анализът на значението на получената информация и отражението ѝ върху вземането на политически решения определя ефективността на тези разузнавателни мрежи.

Анелия Стоянова избира интересен подход към темата – сравняването на две линии на Хабсбургската династия и техните отношения с османците ѝ позволява да промени гледната точка към дипломатическите отношения между държавите и да открие

зависимости и закономерности, вероятно убягнали на много от изследователите. Обърнато е внимание на теми като шпионажът, изграждането на социални мрежи, използването на династическите бракове като инструмент на властта, които съдържат много потенциал за изследване на социалната история на властта.

Библиографията към дисертацията отново потвърждава задълбочеността на работата и доброто познаване на темата. Тя включва голям брой изследвания на български, английски, немски, испански и чешки език. Използваните изследвания на унгарски и турски автори добре очертават османската линия на поведение в дипломатическите отношения. Трябва да спомена и впечатляващият списък с архивни материали, използвани в хода на изследването. Докторантката е работила с документи от три архива във Виена, един в Испания и един в Чехия. Отново ще посоча познаването на различни езици – качество, което е от определящо значение при подбора и работата с толкова разнообразни източници.

В дисертацията са включени две приложения – списък на постоянните дипломатически представители и извънредните пратеници на австрийските Хабсбурги в Истанбул и едно родословно дърво, което не е озаглавено.

Бих искала да отбележа добрия стил и ясения изказ на дисертацията. Това също допринася за категоричността на тезите и пълноценното осмисляне на текста.

Авторефератът към дисертацията отговаря на посочените изисквания. Покрито е задължителното условие за публикации по темата. Докторантката е подготвила пет публикации, от които три публикувани и две под печат. Заслужава да се отбележи фактът, че в хода на написване на дисертацията си докторантката вече е публикувала не само на български, но и на английски и немски език в престижни чужди издания.

Като атестация за качеството на проведеното изследване бих посочила спечелената от Анелия Стоянова стипендия на Австрийското министерство на образованието и науката и Фондация „Герда Хенкел“, която ѝ дава възможност не само да обработи голям обем от архивни материали в няколко австрийски архива, но и възможността да консултира темата на дисертацията си с водещи европейски специалисти в областта.

Бележки и препоръки

Представените по-долу две препоръки имат по-скоро пожелателен характер с цел обогатяване и допълване на изследването. Смятам, че би било подходящо да се включат повече приложения, които да предоставят добре подбрана допълнителна информация по

темата. Например, преводи или факсимилета на ключови документи по темата, както и графично представяне на мрежите от контакти, представители, посредници на различните властови центрове.

За мен би представлявало интерес един по-подробен анализ на изворите и оценка на информацията, която предоставят те, предвид характерния субективен поглед на кореспонденцията като тип извор.

Заключение

Дисертационният труд на тема „Виена, Мадрид и хабсбургско-османските отношения, 1555-1606 г.” представлява цялостно, завършено историческо изследване, което демонстрира теоретични знания и професионални умения на Анелия Стоянова по научната специалност и подготвеността ѝ да провежда самостоятелни научни изследвания. Дисертацията отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и на Правилниците на МОН и СУ „Св. Климент Охридски” за неговото приложение.

Изтъкнатите до тук приноси и достойнства на труда ми дават основание да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Анелия Андреева Стоянова образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 2.2 *История и археология*; научна специалност *Нова балканска история – Свещената Римска империя на германската нация и балканите през XVI-XVII век.*

3 януари 2020 г.

.....
/Доц. д-р Гергана Георгиева /